

فرهنگ عرفان و معنویت‌های نوپدید

www.ketab.ir

سارا جمالی

علی درویشانی

فرهنگ عرفان و معنویت های نوپدید

نویسنده: سارا جمالی - علی درویشانی

ویراستار: غلامرضا حق بین

مشخصات نشر: انتشارات آپ، ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸۶۶۲۶-۷۴۵۶-۰۲-۲

وضعیت فهرستنویسی: فیا

موضوع: Spirituality - New age movement

موضوع: کیش ها، تاریخ، قرن ۲۱ م.

رده بندی کنگره: BL۶۲۴

رده بندی دیویی: ۲۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۶۱۲۶۰

طراح جلد: کسری درویشانی

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

قیمت: ۷۸۰۰۰ تومان

انتشارات آپ، کد پستی: ۳۳۶۱۶۷۱۹۴۹

تلفن: ۰۹۳۸۲۷۳۹۲۲۷ E-mail: uppublish@gmail.com

پیشگفتار

عرفان‌های نوظهور، که اولین موج ظهور فرق جدید در غرب نظیر «بیداری‌های بزرگ» در آمریکا یا آیین‌هایی نظیر «علم مسیحی»، «شهود یهوه» و «مورمون‌ها» که در قرن نوزده ظهور کردند، تقریباً همگی مشترکاتی با سنت یهودی مسیحی داشتند؛ اما موج جدیدتر، اولاً به ادیان غیرابراهیمی نظیر هندوئیسم، بودیسم و شینتو تمایل و تشابه فراوان نشان داده‌اند و ثانیاً ترکیبی انتقادی از ادیان رسمی، مفاهیم اومانستی و سایکولوژیک در قالبی تجربه‌گرایانه مهیا ساخته‌اند. بخش‌های نوپدید دینی، که مخففاً تحت عنوان (NRMs) شناخته می‌شوند، دین‌های جایگزین آیین‌ها و کیش‌ها هر یک در ادبیات علوم اجتماعی تعریف فنی خاصی دارند، همچنین گاه از واژه «معنویت» استفاده می‌شود. با چشم‌پوشی از بررسی تعاریف و تمایزات ظریف معنایی میان این مفاهیم که مجالی دیگر می‌طلبد، می‌توان موضوع نوشتار حاضر را با تعریفی گسترده عبارت دانست از گروه‌هایی که پس از جنگ جهانی دوم، خصوصاً در دهه هفتاد و مابعد آن، در غرب و بویژه آمریکا ظهور یافته، آگاهانه و عامدانه یا به غفلت، متصدی ارائه پاسخ به برخی پرسش‌های غایی شده‌اند که ادیان اصلی پیش‌تر بدان‌ها

می‌پرداختند: آیا خدایی وجود دارد؟ خدا را باید کجا و چگونه یافت؟ هدف و معنای غایی زندگی چیست؟ پس از مرگ بر ما چه اتفاقی می‌افتد؟ چه مناسک و شعائری به ارضای وجودی انسان می‌انجامد؟ این شبه تعریف، حتی برخی «ادیان» و فلسفه‌های الحادی همچون برخی فرقه‌های بودیسم و جنبش پتانسیل انسانی که اعضایش را وامی‌دارد تا به دنبال «خدای درونی» بگردند یا جنبش‌های مختلف اجتماعی (همچون برخی جنبش‌های سبز) را نیز در بر می‌گیرد. از جمله جنبش‌های مشهور می‌توان از مونی‌ها (کلیسای وحدت بخش)، انجمن بین‌المللی‌ها را کریشنا، علم‌شناسی، جنبش راجنیش و جنبش خانواده (که گاه تحت عنوان فرزندان خدا نامیده می‌شود) یاد کرد. همه ادیان در زمان خود، دینی نو ظهور تلقی می‌شدند. مسیحیت، زرتشت، اسلام، متودیسیم خصوصیت ویژه‌ای که در NRMs معاصر وجود دارد و آن‌ها را از ادیان سنتی جدا می‌کند، تکرر، تنوع و التقاط‌گرایی شدیدی است که در میان آن‌ها یافت می‌شود. اولین موج ظهور فرق جدید در غرب نظیر «پنداری‌های بزرگ» در آمریکا یا آیین‌هایی نظیر «علم مسیحی»، «شهود یهوه» و «مورمون‌ها» که در قرن نوزده ظهور کردند، تقریباً همگی مشترکاتی با سنت یهودی مسیحی داشتند؛ اما موج جدیدتر، اولاً به ادیان غیر ابراهیمی نظیر هندوئیسم، بودیسم و شینتو تمایل و تشابه فراوان نشان داده‌اند و ثانیاً ترکیبی التقاطی از ادیان رسمی، مفاهیم اومانیستی و سایکولوژیک در قالبی تجربه‌گرایانه مهیا ساخته‌اند؛ علاوه بر این، جامعه‌شناسان دین از یک نوع ادیان بسیار جدید نیز یاد کرده‌اند که خصوصیت فروگاهشی دین در آنها بسیار ملموس‌تر و مشهودتر است. به طور کلی سیری فروگاهشی در ادیان جدید دیده می‌شود:

۱- به مثابه وحی لایتغیر الهی به دین چونان عناصر معنوی و تجربی؛ متفرق و انتخابی اما معطوف به غایت الهی.

۲- از این دین معنوی فرو کاسته به دین معنوی معطوف به غایات اومانیستی.

۳- از دین اومانیستی به دین مصرفی عرضه شده در بازار دینی.

۴- از بازار دینی به دین چونان ابزاری معطوف به اهداف اقتصادی دون پایه

البته در این مجال به همین فهرست بسنده می شود و توضیح هر مرحله از مراحل فوق به مجال های دیگر ارجاع می شود و تا حدی جنبش پتانسیل انسانی که اعضایش را وافی دارد تا به دنبال «خدای درونی» بگردند را نیز در برمی گیرد ولی اکنون به سه مطلب مهم دیگر باید پرداخت

الف: اهمیت مبحث ادیان جدید برای ایران.

ب: وجه تمایز میان یک دین جدید و ادیان رسمی. ج: آن چه باید انجام داد.

اهمیت و ضرورت این مباحث

اهمیت مبحث ادیان جدید برای ایران: بسیاری از تحلیل گران علت پیوستن افراد خصوصاً جوانانی از قشر متوسط تحصیل کرده را در شستشوی مغزی جستجو می کنند. مباران محبت از سوی فرقه ها (همچون وعده شغل، مسکن، تسکین آلام روحی، بهبود امراض مزمن یا صعب العلاج جسمی، قرار گرفتن در محیطی کاملاً صمیمی، یافتن یاران شفیق و غیره) توجیهی است که این تحلیل گران اجتماعی ارائه می دهند. ولی اگر از این تحلیل با مزایا و کاستی هایش صرف نظر کنیم، شاید بتوان علل اجتماعی ذیل را برای پدیده گرایش به فرق جدید برشمرد: